

แนวทางและมาตรการการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินระหว่างกองทัพเรือกับ
ประชาชน: กรณีที่ดินทรงสงวนในเขตตำบลเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
Guideline and Measures to Land Conflict Management between
the Royal Thai Navy and the People: A Case Study of Reserved Land
of Tambon Samae San, Sattahip, Chonburi Province

อดุลย์ รักษ์สกุลสงสัย¹
Adul Raksakulsongsai

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวทาง รวมถึงมาตรการในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชน ในเขตตำบลเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี วิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยเทคนิควิจัย ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าพัฒนาการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนดังกล่าวประกอบด้วย ช่วงก่อรูปปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน ช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนของพื้นที่ทั้งอำเภอสัตหีบ ช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนเฉพาะที่ตำบลเสมสาร และช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนภายใต้แผนพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ส่วนแนวทางและมาตรการในการจัดการปัญหาข้อพิพาทจะมีแนวทางของรัฐ แนวทางของชุมชน แนวทางทวนกระแส และแนวทางเชิงบูรณาการ

คำสำคัญ (Keywords): แนวทางและมาตรการ; การจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดิน; ที่ดินทรงสงวน

Abstract

The objective of the research was to study development and guideline as well as measures to reserved land conflict management between the Royal Thai Navy and the people of reserved land of Tambon Samae San, Sattahip, Chonburi Province. The historical qualitative research methodology consisted of documentary research, oral history, in-depth interview and participant observation as well as non-participant observation were applied to this study. The findings showed that the

Received: 2021-09-05 Revised: 2022-04-19 Accepted: 2022-05-10

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี Doctor of Philosophy Program in Interdisciplinarity of Sustainable Development, Rambhai Barni Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: selaphum.academic@gmail.com

development of the research land conflict consisted of problem formation, Sattahip oriented conflict, Samae San oriented conflict, and conflict Eastern Corridor. The guidelines and measures to the land conflict management were state center approach, community center approach, radical and integrated approach.

Keywords: Guideline and Measures; Land Conflict Management; Reserved Land

บทนำ (Introduction)

ตามจริงที่ดินทรงสงวน ตำบลเสมสาร เป็นเขตที่มีปมปัญหามาเกือบ 100 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2465 ที่มีพระราชโองการของรัชกาลที่ 6 เนื่องจากการตีความเรื่องที่ดินทรงสงวนแตกต่างกันระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนเสมอมา กล่าวคือ ในขณะที่กองทัพเรือตีความที่ดินทรงสงวนเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ โดยมีกองทัพเรือเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ในขณะที่ประชาชนเสมอมาตีความว่าที่ดินทรงสงวนนั้น เป็นการสงวนไว้ให้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนก็คือ ส่วนหนึ่งสงวนไว้ให้กองทัพเรือไว้ใช้ประโยชน์ที่เรียกว่า “สงวนโดยแท้” และอีกส่วนหนึ่งสงวนไว้ให้ประชาชนคนไทย มิให้คนต่างชาติ เช่น คนจีนได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งที่เรียกว่า “สงวนเทียม” โดยประชาชนต้องขออนุญาตจับจองที่ดินทรงสงวนจากกองทัพเรือ (ประเสริฐ พิทักษ์กรรม, สัมภาษณ์, วันที่ 31 ตุลาคม 2561)

ถึงแม้ปัญหาข้อพิพาทเรื่องที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือและประชาชนเสมอมา นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยปัญหาการครอบครองที่ดินของราษฎรในตำบลเสมสารมีทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน คือ การวินิจฉัยครั้งที่ 1 พ.ศ. 2515 การวินิจฉัยครั้งที่ 2 พ.ศ. 2534 การวินิจฉัยครั้งที่ 3 พ.ศ. 2538 การวินิจฉัยครั้งที่ 4 พ.ศ. 2541 (วานิตย์ อินทรักษ์, 2542)

จากการวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาทั้ง 4 ครั้ง ยังไม่สามารถยุติปัญหาข้อพิพาทระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนเสมอมาลงได้จนมาถึงในปัจจุบันพบว่า ปัญหาที่ดินในเสมอมา มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนกว้างขวางออกไปจากเดิมที่เป็นมาคือ จากกลุ่มราษฎรที่อาศัยอยู่ก่อนการสร้างฐานทัพเรือสัตหีบได้ขยายไปสู่กลุ่มผู้นำในท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านกลุ่มใหม่ที่เข้ามาสร้างบ้านที่อยู่อาศัย และผู้นำทหารเรือที่เข้าไปบุกรุกใช้พื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น ในช่วงของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ทางกองทัพเรือจึงได้อาศัยคำสั่งเรื่องการปราบปรามผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2558 มาเป็นเครื่องมือในการนิยามทางวาทกรรมว่า กลุ่มบุคคลที่บุกรุกที่ดินทรงสงวนของกองทัพเรือถือได้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นและกองทัพเรือก็ได้พยายามผลักดันบุคคลดังกล่าวที่บุกรุกออกจากพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เช่น สั่งให้เรือถอนหรือดำเนินการฟ้องร้องทางกฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาแย้งซึ่งที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนได้กลายเป็นข้อพิพาทที่ร้อนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการประกาศแผนการใช้ที่ดินในภาพรวมในช่วง 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ของเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยสาระสำคัญของแผนดังกล่าวที่เกี่ยวข้องก็คือ การใช้ที่ดินเพื่อเป็น มหานครการบินภาคตะวันออก (aerotropolis) ภายในรัศมี 30 กิโลเมตร จากสนามบินนานาชาติอู่ตะเภาซึ่งจะประกอบด้วยพื้นที่ที่รองรับการพัฒนาของสนามบินและกิจการที่สืบเนื่องจากสนามบินไว้ภายในเมืองรอบสนามบินอยู่

ตะเภา ซึ่งแบ่งออกเป็นเมืองศูนย์กลางการเมืองและศูนย์กลางธุรกิจจำนวน 500 ไร่ รวมถึงเมืองธุรกิจการบินโดยพื้นที่ทั้งหมดนี้อาจจะประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เราพบว่า การกำหนดเขตชั้นในของการบินภาคตะวันออกนั้นจะมีรัศมี 10 กิโลเมตรรอบสนามบินโดยมีการใช้พื้นที่ประมาณ 104,000 ไร่ ซึ่งจะครอบคลุมชุมชนที่สำคัญได้แก่ สัตหีบและบ้านฉางซึ่งรวมถึงพื้นที่ของตำบลแสมสารที่เป็นข้อพิพาทระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนด้วย ผลที่ตามมาคือ ถ้ามีการกำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษของอีอีซีในภายหลัง กองทัพเรือก็อาจจะทวงคืนพื้นที่ที่ดินทรงสงวนจากประชาชนนำไปใช้เพื่อเป็นเขตส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษของเมืองการบินภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ปัญหาพิพาทเรือร้างระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนแสมสารมีแนวทางและมาตรการในการจัดการอย่างไร โดยคาดหวังว่าจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรือร้างที่มีมายาวนานให้สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืนอันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักสูตรสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนในเขตตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชน ในเขตตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ในงานวิจัยนี้จะใช้การวิจัยแนวสหวิทยาการแบบข้ามพ้นสาขา (transdisciplinary approach) สหวิทยาการแนวข้ามพ้นสาขาเป็นการศึกษาแบบองค์รวมที่ตั้งอยู่บนฐานคิดว่าสังคมไม่ได้แยกออกเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมตามสาขาวิชาตั้งแต่เริ่มแรก แล้วนำปัจจัยด้านต่างๆ ของแต่ละสาขาวิชามาสมผสานในรูปของสหวิทยาการในภายหลัง แต่การวิจัยข้ามพ้นสาขาเป็นวิธีคิดที่ใช้วิเคราะห์ภาพรวมที่ครอบคลุมทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม นิเวศวิทยาและการเมืองในฐานะที่เป็นระบบความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียวกัน

ส่วนวิธีการวิจัยที่จะใช้ภายใต้แนวสหวิทยาการแบบข้ามพ้นสาขาในวิทยานิพนธ์นี้ก็คือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ดังนั้น หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีวิทยาการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถกำหนดวิธีการวิจัยได้ดังนี้

3.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research) จะใช้ทั้งเอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรอง

3.2 การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (oral history) จะเน้นการสัมภาษณ์กลุ่มผู้อาวุโสที่ยังมีชีวิตอยู่ในตำบลแสมสาร

3.3 การสัมภาษณ์เจาะลึก จะเน้นผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งตัวแทนกองทัพเรือ และผู้นำชุมชน

3.4 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม (participant observation and non-participant observation) เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ดังนั้น จึงสัมผัสข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนด้วย

3.5 การตรวจสอบข้อมูล จะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าโดยพิจารณาถึงผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน รวมถึงแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การตีความหมายทางสังคมและใช้การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

ผลการวิจัย (Research Results)

ในการนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับการพัฒนาการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนในเขตตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจะแบ่งพัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ดังกล่าวออกเป็น 4 ช่วงคือ

1. ช่วงการก่อรูปของปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่าง พ.ศ. 2457–2515 หลังจากที่มีพระราชโองการของรัชกาลที่ 6 เกี่ยวกับการสร้างฐานทัพเรือในปี พ.ศ. 2457 แล้ว พบว่า ยังไม่เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับกองทัพเรือเนื่องจากในช่วงนี้ยังไม่เกิดปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทรงสงวนเนื่องจากการสงวนและจับจองที่ดินของทหารเรือยังต้องมีกระบวนการดำเนินการผ่านกระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้ ทหารเรือในช่วงนั้นยอมรับการดำรงอยู่ของชุมชนที่มีอยู่ก่อนพระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 6 จนกระทั่งเมื่อกองทัพเรือได้เข้ามาปักแนวเขตก่อกำแพงในปี พ.ศ. 2503 และในปี พ.ศ. 2504 กองทัพเรือได้อ้างว่าพบเอกสารแผนที่จากกองจดหมายเหตุเขตที่ดินทรงสงวนซึ่งเป็นประโยชน์กับกองทัพเรือเป็นหลัก ดังนั้น ให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชนและทหารเรือ ในประเด็นที่ดินทรงสงวน เริ่มขยายวงกว้างมากขึ้น กล่าวคือ จากตำบลสัตหีบสู่ตำบลพลูตาหลวง และตำบลแสมสารเนื่องจากเอกสารสิทธิที่เคยออกมาก่อนตามประมวลกฎหมายที่ดินจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายและถือว่าที่ดินบริเวณนี้ยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของราษฎรรายใดเพราะทหารเรือไม่เคยอนุญาตให้ราษฎรรายใดจับจองมาก่อนและทหารเรือเองอาจมีสิทธิในที่ดินบริเวณนี้

2. ช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนของพื้นที่ทั้งอำเภอสัตหีบ พ.ศ. 2515–2538 ข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนปรากฏเป็นความขัดแย้งถึงขั้นมีการระดมมวลชนของประชาชนอำเภอสัตหีบ

เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2515 เมื่อประชาชนได้ข่าวจากอำเภอสตึกพบว่าทหารเรือหรือชื่อในสมัยนั้นคือ สถานีทหารเรือสตึก จะเคลื่อนไหวก่อสร้างสิ่งสำคัญสำหรับที่หลวงในแนวเขตที่ปรับไว้ตามเส้นดินสอสีน้ำเงิน ราษฎรสตึกได้รวมตัวกันคัดค้านไปยังอำเภอและทำเนียบรัฐบาล ทางทหารเรือจึงได้ทำหนังสือผ่านกระทรวงกลาโหมขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินทรงสงวนว่ากองทัพเรือมีกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์เช่นเดียวกับที่ดินในเขตพระราชทานหรือไม่และราษฎรที่ได้ครอบครองที่ดินในเขตทรงสงวนมาก่อนมีพระบรมราชโองการและพระราชทานแก่กองทัพเรือโดยมีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน เช่น โฉนดตราจอง หรือ น.ส. 3 ยังคงมีสิทธิประเภทใดอยู่หรือไม่เพียงใด ผลของการวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า เมื่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์เสนาธิการทหารเรือจัดทำแผนที่ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 6 ทรงอนุญาตจึงเป็นอันว่ากำหนดเขตที่ผู้ว่าราชการเมืองชลบุรีกำหนดไว้เป็นเลาๆ ต้องถูกเพิกถอนไปในตัวควมมีเขตแน่นอนอยู่สองเขต เขตที่หวงห้ามแท้ซึ่งทางทหารเรือมีกรรมสิทธิ์สมบูรณ์เขตหนึ่ง ส่วนอีกเขตหนึ่งทหารเรือไม่มีกรรมสิทธิ์ มีแต่อำนาจที่จะอนุญาตให้คนไทยเข้ามาจับจองเพื่อที่จะกันมิให้คนต่างด้าวมาจับจองหรือรับซื้อไปได้เท่านั้น

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งนำไปสู่บรรยากาศประชาธิปไตย ราษฎรได้โอกาสดังกล่าวรวมตัวกันในช่วงต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2517 เพื่อขอให้รัฐบาลหาทางแก้ไขปัญหานี้เนื่องจากปัญหาการออกเอกสารสิทธิไม่ได้มาผนวกกับมาตรการกีดกันของทหารเรือให้ประชาชนต้องละทิ้งพื้นที่ มาตรการกีดกันในขณะนั้นคือการไม่อนุญาตหรือชะลอการอนุญาตปลูกสร้างบ้านเรือนและการขอมิไฟฟ้าใช้ในพื้นที่อำเภอสตึกซึ่งราษฎรต้องขอผ่านทหารเรือและขออนุญาตจากทหารเรือตามลำดับ ประกอบกับทางทหารเรือมีความพยายามจะย้ายที่ว่าการอำเภอสตึกและสถานีตำรวจอำเภอสตึกออกไปอยู่ที่ตำบลบางเสร่หรือที่หมู่บ้านบ้านอำเภอ ตำบลนาจอมเทียน และต้องการปิดถนนสุขุมวิทที่ผ่านหน้าสนามบินอู่ตะเภาและให้ออกไปใช้ถนนตัดใหม่เนื่องจากว่ามีรถผ่านไปมามากเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยต่อราชการทหารเรือ ดังนั้นรัฐบาลสมัยนั้นมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงมอบหมายให้พลอากาศเอกทวี จุลทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้รับผิดชอบ ผลการพิจารณาพบว่า อำนาจที่ทหารเรือจะอนุญาตให้คนไทยจับจองที่ดินในเขตทรงสงวนน่าจะถูกละทิ้งไปแล้วโดยประมวลกฎหมายที่ดิน เพราะขัดกับกฎหมายที่ดิน เขตทรงสงวนจะให้ราษฎรขอรังวัดออกโฉนดได้ (ไพศาล สุทธิระ, 2560)

3. ช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนของตำบลแสมสารทับซ้อนกับปัญหาเขตหวงห้ามสำหรับราชการทหารเรือ พ.ศ. 2538 – 2562 ในช่วงนี้เราจะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนที่สำคัญนับแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแจ้งหลักการการออกเอกสารสิทธิให้

ประชาชนทราบในปี 2517 คือราชการกรมที่ดินได้ยึดถือตามหลักการดังกล่าวโดยได้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิโฉนด และ นส.3 นส.3 ก แก่ราษฎรที่ถูกระบุว่าอยู่ในเขตทรงสงวนมาโดยตลอดและทางทหารเรือ ไม่ขัดข้องในการออกเอกสารสิทธิ เว้นตำบลแสมสารตำบลเดียวที่ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เนื่องจากตำบลนี้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตหวงห้ามสำหรับราชการทหารเรือซ้อนทับเขตทรงสงวนขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับซึ่งมีชื่อตามกฎหมายว่า พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินท้องที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2479 และจากการมีพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวทางฐานทัพเรือสัตหีบจึงมีนโยบายจะให้ราษฎรในพื้นที่แห่งนี้อพยพออกจากพื้นที่ (ไพศาล สุทธิวีระ, 2560)

ในขณะที่ชาวแสมสารยังคงเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในที่ดินทรงสงวนดังจะเห็นได้จากในปี 2540 ราษฎรตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ได้รวมตัวกันชุมนุมประมาณ 500 คน ณ ที่ว่าการอำเภอสัตหีบ เพื่อเรียกร้องให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎร (วานิดย์ อินทร์ชัย, 2542) นอกจากนี้ หลังจากที่หนังสือคณะกรรมการกฤษฎีกาในปี พ.ศ. 2542 มีผลให้ปัญหาการออกเอกสารสิทธิตามที่กรมที่ดินมีการเดินสำรวจนั้นได้รับการผ่อนปรนคลี่คลายขึ้นในกลุ่มประชาชนอำเภอสัตหีบอีก 4 ตำบล ยกเว้นตำบลแสมสาร คือ ตำบลสัตหีบ ตำบลนาจอมเทียน ตำบลบางเสร่ และตำบลพลูตาหลวง ต่างก็ได้รับเอกสารสิทธิที่เป็นโฉนดที่ดินทั้งหมดมีแต่เพียงประชาชนตำบลแสมสารเท่านั้นที่ไม่สามารถนำเอกสารสิทธิที่ส่วนใหญ่เป็น ส.ค. 1 มาออกโฉนดได้ นอกจากนี้ ทางฐานทัพเรือสัตหีบก็ยังมีนโยบายที่จะอพยพประชาชนที่อยู่เขตหวงห้ามตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2479 ออกไปด้วย ดังนั้น จึงยังมีการคัดค้านจากประชาชนตำบลแสมสารทั้งเรียกร้องขอพิสูจน์สิทธิและนำเอกสาร ส.ค.1 มาออกโฉนดต่อไปแต่เพียงตำบลเดียว

ในช่วงของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ทางกองทัพเรือจึงได้อาศัยคำสั่งเรื่องการปราบปรามผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2558 มาเป็นเครื่องมือในการนิยามทางวาทกรรมว่า กลุ่มบุคคลที่บุกรุกที่ดินทรงสงวนของกองทัพเรือถือได้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นและกองทัพเรือก็ได้พยายามผลักดันบุคคลดังกล่าวที่บุกรุกออกจากพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เช่น สั่งให้เรือถอนหรือดำเนินการฟ้องร้องทางกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาที่ดินทรงสงวนในตำบลแสมสารจึงได้กลายมาเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ร้องแรงในปัจจุบันครั้งหนึ่ง

4. ช่วงปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนภายใต้แผนพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 – จนปัจจุบัน ปัญหาแย่งชิงที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชนได้กลายเป็นข้อพิพาทที่ร้อนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการประกาศแผนการใช้ที่ดินในภาพรวมในช่วง 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ของเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยสาระสำคัญของแผนดังกล่าวที่เกี่ยวข้องก็คือ

การใช้ที่ดินเพื่อเป็น มหานครการบินภาคตะวันออก (aerotropolis) ภายในรัศมี 30 กิโลเมตร จากสนามบินนานาชาติอู่ตะเภาซึ่งจะประกอบด้วยพื้นที่ที่รองรับการพัฒนาของสนามบินและกิจการที่สืบเนื่องจากสนามบินไว้ในเมืองรอบสนามบินอู่ตะเภา ซึ่งแบ่งออกเป็นเมืองศูนย์กลางการเมืองและศูนย์กลางธุรกิจจำนวน 500 ไร่ รวมถึงเมืองธุรกิจการบินโดยพื้นที่ทั้งหมดนี้อาจจะประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ภายใต้บริบทใหม่ของของแผนอีอีซีได้เกิดการเคลื่อนไหวอีกแนวหนึ่งของกลุ่มคนในแสตมที่เรียกว่า กลุ่มแสตมรักษ์ถิ่น ได้นำเสนอการต่อสู้อีกแนวหนึ่งโดยเริ่มจากการมองปัญหาที่ข้อพิพาทที่ดินแสตมกับอนาคตของการขยายตัวของอีอีซีเนื่องจากผังเมืองอีอีซินั้นระบุให้พื้นที่แสตมเป็นพื้นที่สีขาวที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจขององค์เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างกองทัพเรือกับประชาชน ในเขตตำบลแสตม อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี พบว่า มีแนวทางที่นำเสนอออกมาเป็น 3 แนวทางดังนี้

1. แนวทางของรัฐในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน แนวทางนี้ตั้งอยู่บนฐานคิดของรัฐในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนว่า พระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2457 ที่ถือว่าพระบรมราชโองการในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถือเป็นกฎหมาย จากฐานคิดที่ว่า พระบรมราชโองการดังกล่าวมีสถานะเป็นกฎหมายทำให้กองทัพเรือนิยามที่ดินในตำบลแสตมว่า เป็นที่ดินทรงสงวน (กองอสังหาริมทรัพย์ ฐานทัพเรือสตึก, 2562) ถึงแม้ที่ดินในตำบลแสตมจะอยู่ในเขตทรงสงวน แต่กองทัพเรือก็ไม่สามารถอนุญาตให้ราษฎรในเขตดังกล่าวสามารถจับจองที่ดินได้เนื่องจากกองทัพเรือได้อ้างว่า ได้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2479 ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแสตมทั้งแปลง หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2526 กองทัพเรือก็ยังได้นำที่ดินในเขตตำบลแสตมขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุเพื่อใช้ในราชการทหารเรือตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2526 อีกด้วย (กองอสังหาริมทรัพย์ ฐานทัพเรือสตึก, 2562) การอ้างกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวของกองทัพเรือมีเหตุผลมาจากปัญหาเรื่องความมั่นคงเป็นสำคัญดังคำกล่าวที่ว่า (กองอสังหาริมทรัพย์ ฐานทัพเรือสตึก, 2562)

จากการที่ในปัจจุบันมีราษฎรเข้าถือครองทำประโยชน์ซึ่งทางกองทัพนิยามว่าเป็นการบุกรุก ยึดถือครอบครองประมาณ 1,991 ไร่ กองทัพเรือจึงได้แบ่งพื้นที่ในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินในเขตพื้นที่แสตมออกเป็น 4 ส่วนด้วยกันคือ (กองอสังหาริมทรัพย์ ฐานทัพเรือสตึก, 2562, ; สุวัฒน์ สุดจิตรสมโภชน์, 2563)

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง บริเวณปลายแหลมแสมสารเนื้อที่ประมาณ 700 ไร่ กองทัพเรือนิยามว่าเป็นพื้นที่ที่ราษฎรอยู่อาศัยโดยไม่มีกรรมสิทธิ์ แต่ราษฎรอ้างสิทธิการครอบครองโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือแจ้งการครอบครอง (ส.ค. 1) และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) จำนวน 137 ราย ใน (ที่ดิน 236 แปลง) กองทัพเรือเห็นว่า ราษฎรในพื้นที่นี้ต้องเข้ากับกรรมนารักษ์ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

พื้นที่ส่วนที่สอง เนื้อที่ประมาณ 972-2-36 ไร่ เป็นพื้นที่ที่กองทัพเรือนิยามว่า ราษฎรอ้างการครอบครองโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือแจ้งการครอบครอง (ส.ค. 1) และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) จำนวน 16 ราย (ที่ดิน 20 แปลง) และพื้นที่ดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สิทธิ์แล้วพบว่า เป็นการแจ้งการครอบครองทับที่ดินของรัฐ ดังนั้น จึงไม่เกิดให้เกิดสิทธิในที่ดิน แต่ราษฎรบางส่วนยังไม่ยอมรับผลการพิสูจน์สิทธิ์

พื้นที่ส่วนที่สาม เนื้อที่ประมาณ 319 ไร่ เป็นพื้นที่ที่กองทัพเรือนิยามว่า เป็นพื้นที่ที่ราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นและเป็นพื้นที่ที่ล่อแหลมต่อการบุกรุกเพิ่มเติมมีราษฎรขอพิสูจน์สิทธิ์ตามแนวทางของกรรมการแก้ไขปัญหาบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) กองทัพเรือเห็นว่าส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานแจ้งการครอบครอง ดังนั้น จึงเป็นพื้นที่ที่กองทัพจะจัดให้ราษฎรเช่าอยู่อาศัยกับกรรมนารักษ์โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์เช่นเดียวกับพื้นที่ส่วนที่หนึ่ง

พื้นที่ส่วนที่สี่ เนื้อที่ประมาณ 430 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ราษฎรอยู่อาศัยทำกินปลูกพืชไร่ กองทัพเรือได้เข้าใช้ประโยชน์แล้วโดยให้เป็นที่ตั้งหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ สำหรับเป็นสนามฝึกและได้ทำการอพยพราษฎรที่เคยอยู่อาศัยทำกินเข้าไปอยู่ในพื้นที่ส่วนที่สาม

ส่วนกลยุทธ์ของรัฐโดยการนำของกองทัพเรือมุ่งจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนด้วยการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก การบังคับใช้กฎหมายเป็นการบังคับโดยอาศัยอำนาจรัฐ (state power) และกลไกของรัฐ (state apparatus) ที่เกี่ยวข้องในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ การใช้อำนาจบังคับของทหารเรือที่มีต่อราษฎรชาวแสมสารสามารถสะท้อนได้จากความรู้สึกของผู้นำแสมสารที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวตรงข้ามกับทหารเรือในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนมาถึงเป็นกำนันที่เกษียณในปี พ.ศ. 2538 ที่ว่า (เสน่ห์ พิทักษ์กรณ์, สัมภาษณ์, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563)

“เค้าถือว่าผมไม่ใช่คู่ขัดแย้งแต่เป็นศัตรูของทหาร”

แนวทางการแก้ไขปัญหาหลักของทหารเรือที่มีต่อราษฎรแสมสารที่ถือว่าได้เข้าครอบครองที่ราชพัสดุโดยดำเนินการให้ราษฎรดังกล่าวเช่าที่ดินราชพัสดุมีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 3

ปี สูงสุดไม่เกิน 30 ปี ในอัตราค่าเช่าที่ผ่อนปรนปรากฏว่า มีราษฎรชาวแสมสารเข้าร่วมรับฟัง ประมาณ 300 คน (สุวัฒน์ สุตจิตรสมโภชน์, 2563)

นอกจากนี้ จากการบังคับใช้กฎหมายของทหารเรือตลอดเวลาที่ผ่านมา เช่น ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ในที่สุดก็นำมาสู่การฟ้องร้องของกองทัพเรือโดยได้รับมอบอำนาจจากกรมธนารักษ์ ในฐานะที่เป็นส่วนราชการผู้ใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ ได้ดำเนินคดีกับราษฎรชาวแสมสารที่ไม่ยินยอมเช่าที่ดินราชพัสดุโดยถือว่าเป็นผู้บุกรุก กองทัพเรือได้ดำเนินการฟ้องคดีทั้งคดีแพ่งและอาญารวม 78 คดี โดยคดีแพ่งเป็นข้อหาละเมิดสิทธิครอบครองเพื่อขับไล่จำนวน 2 คดี และเป็นคดีอาญารฐานความผิดก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในเขตปลอดภัยในราชการทหารโดยไม่ได้รับอนุญาตจำนวน 58 คดี (สุวัฒน์ สุตจิตรสมโภชน์, 2563)

2. แนวทางของชุมชนในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน แนวทางในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนโดยชุมชนตั้งอยู่บนฐานคิดการยอมรับพระบรมราชโองการเมื่อปี พ.ศ. 2457 เกี่ยวกับที่ดินทรงสงวน แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างวาทกรรมอ้างอิงสิทธิของชุมชนที่ดำรงอยู่ก่อนการประกาศเป็นที่ดินทรงสงวน ในขณะเดียวกันชุมชนก็ได้อ้างสิทธิของชุมชนโดยพยายามอธิบายและให้เหตุผลว่า ชุมชนแสมสารเป็นชุมชนเก่าแก่ ก่อนที่จะมีพระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 6 เช่น 1. การอ้างพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เรื่อง เสด็จประพาสเมืองจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2419 การดำรงอยู่ของชุมชนวัดช่องแสมสารโดยอาศัยวัดช่องแสมสารที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น

กลยุทธ์ของชุมชนชาวแสมสารในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนมุ่งใช้การกดดันทางการเมืองโดยใช้รูปแบบการต่อสู้ที่อาจจะเรียกว่า เป็นการต่อสู้ในแนวรัฐศาสตร์ เช่น การชุมนุมประท้วง เป็นต้น กลยุทธ์การกดดันทางการเมืองของชุมชนแสมสารสะท้อนได้จากคำพูดของผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ในช่วงที่ชาวแสมสารเริ่มมีการชุมนุมประท้วงและเป็นผู้ดำเนินการประท้วงมาตลอดจนเกษียณอายุในตำแหน่งกำนันตำบลแสมสาร ปี พ.ศ. 2538 ที่ว่า (เสน่ห์ พิทักษ์ภรณ์, สัมภาษณ์, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563)

“เราเดินขบวนบ่อยมาก เดินทุกในอำเภอ เพราะจะนับหนึ่งที่อำเภอ ต่อจากนั้นจะเป็นจังหวัดและกรุงเทพฯ”

กลยุทธ์การเดินขบวนประท้วงของชาวแสมสารนั้นถือเป็นกิจกรรมหลักที่จำเป็นจะต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดจังหวะก้าวในการทำกิจกรรมให้ได้ผล ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงพลังของการเดินขบวนประท้วงที่มีประสิทธิภาพในช่วงการเมืองแบบประชาธิปไตยเลือกตั้ง ดังคำกล่าวของผู้นำ

ในการจัดตั้งการเดินขบวนของชุมชนแสมสารดังที่ว่า (เสนห์ พัทธภักดิ์, สัมภาษณ์, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563)

“ถ้ารัฐประหารเราไม่เดินขบวนถือเป็นยุทธศาสตร์เพราะถ้ามีรัฐประหาร ทหารก็จะเคลื่อนไหว แต่ถ้าเดินขบวนหลังรัฐบาลเลือกตั้งก็จะช่วยประชาชนได้มากกว่าเพราะเรื่องฐานเสียง”

ตัวอย่างเช่น ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมพ.ศ.2516 ซึ่งนำไปสู่บรรยากาศประชาธิปไตยและอำนาจของฝ่ายทหารที่ลดลงราษฎรได้มีโอกาสรวมตัวกันในช่วงต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2517 หรือช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬซึ่งเป็นการปะทะระหว่างทหารกับชนชั้นกลางในเมือง ทหารต้องยอมถอยจากการเมืองกับเข้าสู่กองทัพนั้นชาวแสมสารก็ได้ใช้โอกาสดังกล่าวในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อหวังจะจัดการปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินทรงสงวนโดยในปี พ.ศ. 2536 ราษฎรตำบลแสมสารร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร

3. แนวทางทวนกระแสในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน แนวทางในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนของกลุ่มทวนกระแสตั้งอยู่บนฐานคิดการวิเคราะห์ว่า พระบรมราชโองการเมื่อปี พ.ศ. 2457 เรื่อง การสงวนที่ดินที่สัทธิให้ป็นฐานทัพเรือ่นั้นไม่มีสถานภาพเป็นกฎหมายที่จะบังคับใช้ได้ ดังนั้น กลุ่มทวนกระแสจึงได้เสนอว่า “ไม่มีเขตทรงสงวนที่ราษฎรต้องขออนุญาตจับจองจากกองทัพเรือ” เนื่องจากการปกครองในสมัย ร.6 มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลักในการบริหารแผ่นดิน การมีกฎหมายที่ดินเป็นกรอบในการอนุญาตให้จับจองที่ดินสาธารณะ และการพระราชทานกรรมสิทธิที่ดินทรงสงวนแก่ทหารเรือ่นั้นทหารเรือจะต้องมีอำนาจในเรื่องการอนุญาตให้ราษฎรจับจองที่ดินควบคู่ไปกับการอนุญาตให้ราษฎรตัดฟันไม้แล้วเก็บเงินค่าภาคหลวงให้กับทางราชการ แต่ในความเป็นจริงไม่ปรากฏลักษณะเช่นนี้ จากฐานคิดดังกล่าวทำให้กลุ่มทวนกระแสมุ่งเสนอให้มีการล้มการนำที่ดินของตำบลแสมสารที่มีข้อพิพาทไปเป็นที่ราชพัสดุว่าเป็นการประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กลยุทธ์ของกลุ่มทวนกระแสในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนมุ่งใช้การต่อสู้แนวหลักนิติศาสตร์ คือ การใช้กระบวนการยุติธรรมที่ตั้งอยู่บนฐานการปกครองด้วยหลักนิติธรรม (rule of Law) (Heywood, 2015) ดังนั้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มทวนกระแสจึงให้ความสำคัญต่อการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อหวังคำพิพากษาที่จะเป็นข้อยุติในการแก้ไขข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนในเขตตำบลแสมสาร

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งแนวทางของรัฐนำโดยทหารเรือ แนวทางของชุมชน และแนวทางทวนกระแส ก็จะพบว่า ยังไม่มีแนวทางใดที่สามารถยุติข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนของตำบลสมสารได้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากแต่ละแนวทางก็มีจุดอ่อนหรือข้อจำกัดที่สำคัญดังนี้

1. แนวทางของรัฐในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนมีจุดอ่อนการเน้นแต่การใช้อำนาจที่เป็นไม้แข็ง (hard power) การใช้อำนาจที่เป็นไม้แข็งของทหารเรือในการจัดการปัญหาที่ดินทรงสงวนของตำบลสมสารนั้นเป็นการใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการสั่งการตามลำดับชั้นทางสังคม (hierarchy) ดังนั้น จึงเป็นการใช้อำนาจในเชิงกดขี่ (power-over) ในรูปของการบังคับใช้กฎหมาย การเน้นแต่การใช้อำนาจที่เป็นไม้แข็งของทหารเรือจึงเป็นการละเลยวิธีการใช้อำนาจที่เป็นไม้นวม (soft power) กับประชาชนชาวสมสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ประชาชนในปัจจุบันมีสิทธิเสรีภาพในการเป็นพลเมืองมากขึ้น ผลที่ตามมากลายเป็นจุดอ่อนในการจัดการปัญหาที่ดินทรงสงวนของสมสาร กล่าวคือ การใช้อำนาจที่เป็นไม้แข็งโดยมีกฎหมายบังคับทำให้ข้อพิพาททหารเรือกับประชาชนมีอายุติดลงได้แต่กลับยืดเยื้อมาเป็นเวลาร่วม 50 ปี

2. แนวทางของชุมชนในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน มีจุดอ่อนก็คือ ข้อเรียกร้องหลักของชุมชนสมสารก็คือ การให้ชาวบ้านสมสารทั้งชุมชนได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินทรงสงวนเนื่องจากมองว่าการขอกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นรายบุคคลหรือครอบครัวนั้นถือว่าเป็นการเอาตัวรอด ข้อเรียกร้องการขอกรรมสิทธิ์ในที่ดินทรงสงวนให้แก่ชาวบ้านทั้งตำบลนั้นถือเป็นข้อเรียกร้องที่มีจุดอ่อนในการยุติปัญหาข้อพิพาทเนื่องจากราษฎรในตำบลสมสารที่มีอยู่ 100 กว่าหลังคาเรือนในปี พ.ศ. 2530 นั้นไม่ใช่ทุกครัวเรือนจะตั้งบ้านเรือนก่อนการมีพระบรมราชโองการในปี พ.ศ. 2457

3. แนวทางทวนกระแสในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวน มีจุดอ่อนก็คือ แนวคิดของกลุ่มทวนกระแสเสนอว่า สัตถ์ที่รวบรวมถึงสมสารไม่มีเขตทรงสงวนที่ราษฎรต้องขออนุญาตจับจองจากกองทัพเรือ มีฐานะเป็นเพียงวาทกรรมต่อต้าน (counter discourse) ที่ขาดการสนับสนุนจากฐานมวลชน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาฐานคิดของผู้พิพากษาที่ยังยึดกับแนวกระแสหลักทางกฎหมาย แนวกระแสหลักฐานกฎหมายของผู้พิพากษานั้นตั้งอยู่บนวิธีคิดที่ว่า (ที่หลวงก็ต้องเป็นของหลวง ดังนั้น ในการตัดสินคดีผู้พิพากษาที่มีวิธีคิดเช่นนี้ก็จะมิองของการตัดสินอยู่แล้วโดยไม่ได้พิจารณาถึงหลักฐานอื่นๆ (พลเรือเอกวรศักดิ์ จันทน์, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563) ตัวอย่างเช่น เมื่อกลุ่มทวนกระแสได้เคลื่อนไหวตามแนวนิติศาสตร์โดยการฟ้องศาลปกครองเพื่อล้มที่ราชพัสดุแต่ศาลปกครองไม่รับคำร้องเนื่องจากศาลยังมีฐานพระบรมราชโองการนั้นมีสถานภาพทางกฎหมาย (มงคล พวงสิน, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563)

จากจุดอ่อนดังกล่าวจึงควรใช้แนวทางเชิงบูรณาการในการจัดการปัญหาข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนคือ การมีมาตรการการให้กรรมสิทธิ์สำหรับชุมชนที่มีอยู่ก่อนฐานทัพเรือและไม่มีหลักฐานส.ค. 1 รวมถึงมาตรการการให้กรรมสิทธิ์สำหรับกลุ่มที่มี ส.ค. 1 ก่อนปี พ.ศ. 2479 แต่หลังพระบรมราชโองการ พ.ศ. 2457 และสำหรับกลุ่มไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้ามาอยู่และใช้ที่ดินใน

แสมสารในภายหลัง ควรให้เป็นการเช่าที่ดินโดยการทำเป็นสัญญาระหว่างกรมธนารักษ์กับชาวบ้าน โดยตรงโดยกองทัพเรือในฐานะที่เป็นเพียงผู้ใช้ประโยชน์จากที่ดินของรัฐไม่ควรเป็นผู้มีบทบาทในการเช่าที่ดิน กล่าวคือ การเช่าที่ดินไม่ควรต้องได้รับการอนุญาตจากทหาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการแก้ไขข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนในเขตตำบลแสมสารจำเป็นต้องอาศัยแนวทางในเชิงบูรณาการระหว่างแนวทางของรัฐ แนวทางของชุมชน และปณตางของลุ่มทวนกระแส โดยมีกลยุทธ์ในเชิงมาตรการที่สำคัญคือ

1. กากลุ่มประชาชนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนการอนุญาตของรัชกาลที่ 6 ให้ทหารเรือสร้างฐานทัพเรือสตัหีบของให้ใช้มาตรการพิสูจน์สิทธิ์โดยอาศัยหลักฐานที่มากกว่าหลักฐานทางกฎหมาย คือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

2. กลุ่มประชาชนที่มีเอกสารสิทธิ์เป็น ส.ค. 1 ก่อน พ.ศ. 2479 ขอให้ใช้มาตรการพิสูจน์สิทธิ์เพื่อการออกโฉนดต่อไป

3. กลุ่มประชาชนแสมสารที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์โดยรวมถึงคนที่มาตั้งถิ่นฐานภายหลังให้ใช้มาตรการการเช่าที่ดินจากกรมธนารักษ์โดยตรงโดยไม่ต้องขออนุญาตจากกองทัพเรือและการเช่าให้กำหนดเป็นเวลา 30 ปี ในอัตราที่ผ่อนปรน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กองอสังหาริมทรัพย์ ฐานทัพเรือสตัหีบ. (2562). ข้อมูลที่ดินกองทัพเรือ ตำบลแสมสาร. มปท.
- ไพศาล ศุทธวีระ. (2560). สตัหีบ ไม่มีเขตทรงสงวนที่ราษฎรต้องขออนุญาตจับจองจากกองทัพเรือ. พิมพ์ครั้งที่ 2. มปท.
- วานิตย์ อินทรักษ์. (2542). การแก้ไขปัญหาคอพิพาทที่ดิน : ศักษากรณี “ที่ดินทรงสงวน” ตำบลแสมสาร อำเภอสตัหีบ จังหวัดชลบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม. กรุงเทพฯ : เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC).
- สุวัฒน์ สุดจิตรสมโภชน์. (2563). สรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียน ชล. 481 ตำบลแสมสาร อำเภอสตัหีบ จังหวัดชลบุรี อยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกองทัพเรือ. ชลบุรี : สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ชลบุรี.
- พลเรือเอกวรศักดิ์ จันหนู. (2563, 5 กุมภาพันธ์). อดีตผู้บัญชาการกองเรือป้องกันฝั่งเขต 1. สัมภาษณ์.
- มงคล พวงสิน. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้นำชุมชนตำบลแสมสาร. สัมภาษณ์.
- เสน่ห์ พิทักษ์กรณ์. (2563, 12 กุมภาพันธ์). อดีตสมาชิกสภาจังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์.

ไพศาล ศุภธีระ. (2563, 28 กุมภาพันธ์). ผู้นำการเคลื่อนไหวประเด็นที่ดินในพื้นที่ลัดหีบ.
สัมภาษณ์.

ประเสริฐ พิทักษ์กรณ์. (2561, 31 ตุลาคม). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสนสาร. สัมภาษณ์.

Heywood, Andrew. (2015). *Key Concepts in Politics and International Relations*.
Second Edition. New York: PALGRAVE.

